

mgr Mariola Wiater

studia doktoranckie stacjonarne, Wydział Ekonomii i Stosunków Międzynarodowych
Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

Upadłość przedsiębiorstw sektora prywatnego a spowolnienie gospodarcze w Polsce w latach 2008–2012

WPROWADZENIE

Ustawa z dnia 28 lutego 2003 roku określa, że upadłość przedsiębiorstwa oznacza wytoczone w stosunku do podmiotu gospodarczego postępowanie mające na celu jego likwidację lub możliwość zawarcia układu z wierzycielami. Art. 10 ustawy precyzuje, że „upadłość ogłasza się w stosunku do dłużnika, który stał się niewypłacalny”, a ma to miejsce gdy „nie wykonuje swoich wymagalnych zobowiązań pieniężnych”. Polskie prawo upadłościowe dopuszcza również możliwość ogłoszenia upadłości wobec dłużnika, który terminowo realizuje swoje zobowiązania, ale wartość zobowiązań przekracza wartość jego całego majątku [Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze]. Odpowiednikiem prawnego pojęcia upadłości na gruncie ekonomicznym jest termin bankructwa [*Istota upadłości przedsiębiorstwa...*, [http, dostęp: 10.12.2012 r.](http://10.12.2012.r)].

Jan Tokarski wskazuje, że kryzys w ekonomii oznacza załamanie wzrostu gospodarczego. To faza cyklu gospodarczego charakteryzująca się gwałtownym i dużym zmniejszeniem produkcji, realnych dochodów społeczeństwa oraz wzrostem bezrobocia [*Słownik wyrazów obcych*, 1971, s. 67]. Teoretyczne ujęcie oddziaływania kryzysu na funkcjonowanie przedsiębiorstw prezentują teorie keynesistowskie. Wychodzą one z założenia, że występuje negatywny szok popytowy i zjawiska kryzysowe są przenoszone w głównej mierze przez handel zagraniczny. Osłabienie handlu powoduje zmniejszenie eksportu netto i spadek agregatowego popytu na produkty, który, jeżeli jest znaczny i długotrwały, powoduje zmniejszenie rozmiarów produkcji. Spadek produkcji oznacza zmniejszenie zysków przedsiębiorców, co skłania ich do redukcji kosztów pracy [Smith, 2003, s. 47–73; Cahuc, Zylberberg, 2004, s. 193–214; Bosworth, Dawkins, Stromback, 1996, s. 124–127 i 194–196; za Kwiatkowski, 2011, s. 41]. Następują zatem procesy przystosowawcze na rynku pracy, a jeżeli nie przyniosą one poprawy sytuacji finansowej przedsiębiorstwa mogą być przyczyną ogłoszenia upadłości firmy.

Pod koniec pierwszej dekady XXI wieku na świecie miał miejsce kryzys finansowy i gospodarczy. Za początek tego kryzysu uznaje się załamanie na rynku nieruchomości w USA w latach 2006–2007. Rok później również sfera realna gospodarki amerykańskiej znalazła się pod wpływem kryzysu, co przejawiało się w spadku absolutnego PKB i zwiększeniu bezrobocia. Negatywne impulsy koniunkturalne przez handel zagraniczny i przepływy kapitałów bardzo szybko przeniosły się do krajów europejskich, w tym do Polski [Kwiatkowski, 2011, s. 37].

Polska gospodarka począwszy od połowy 2008 r. znajduje się w fazie spowolnienia gospodarczego, pomimo że wiele analiz i prognoz wskazuje na jej względną odporność na kryzys. Odnosząc się do definicji kryzysu ekonomicznego, należy wskazać, że nie odpowiada ona aktualnej sytuacji w Polsce, nie mamy bowiem do czynienia z załamaniem wzrostu gospodarczego, czy znacznym zmniejszeniem produkcji. Nie można zatem mówić o kryzysie w polskiej gospodarce, odpowiedniejszym określeniem jest spowolnienie gospodarcze [*Kiedy będzie kryzys...*, [http](#), dostęp: 24.04.2013 r.]. Przemawia za tym przykładowo fakt, że wydatki konsumpcyjne nie zanotowały ujemnej dynamiki (w 2012 r. popyt krajowy zwiększył się o 0,1%). Przyjmuje się, że recesja ma miejsce, gdy przez dwa kwartały z rzędu odnotowuje się spadek realnego PKB w relacji do poprzedniego kwartału. W 2012 r. wzrost PKB wyniósł 2% wobec 4,3% wzrostu PKB w roku poprzednim [*Polska gospodarka mocno zwalnia...*, [http](#), dostęp: 29.04.2013 r.]. O tym, że gospodarka podlega dekonunkturze gospodarczej może również świadczyć rosnąca liczba upadłości przedsiębiorstw, ponieważ kryzys znajduje odzwierciedlenie w decyzjach strategicznych firm dotyczących ograniczenia rozmiarów działalności, wycofywania się z określonych rynków, zaprzestania działalności inwestycyjnej, a nawet likwidacji przedsiębiorstwa [Strzelecka, 2011, s. 288]. Zjawisko dekonunktury odsłoniło słabości polskich przedsiębiorstw związane z niewłaściwym dostosowaniem do niekorzystnych trendów makroekonomicznych. Wyniki badań wskazują bowiem, że podmioty gospodarcze w Polsce cechuje niska zdolność adaptacji do wahań cyklu koniunkturalnego, ze względu na opóźnienia reakcji i błędy w podejmowaniu decyzji w odpowiedzi na symptomy dekonunktury gospodarczej. Pomimo tego obserwuje się zróżnicowany wpływ spowolnienia gospodarczego na poszczególne rodzaje przedsiębiorstw oraz niejednakową ich reakcję wobec zjawiska dekonunktury [Zelek, Maniak, 2011, s. 270–273].

W Polsce najczęściej dokonuje się rozróżnienia przedsiębiorstw ze względu na ich wielkość, wyróżniając mikro, małe, średnie (tworzące sektor MŚP) oraz duże przedsiębiorstwa. Rozróżnienia takiego dokonuje się ze względu na liczbę pracujących, i tak mikropodmioty zatrudniają 1–9 osób, małe 10–49 osób, średnie 50–249 osób, duże powyżej 250 osób. W literaturze wskazuje się, że przedsiębiorstwa należące do sektora MŚP wyróżnia większa elastyczność w dostosowaniu do dekonunktury gospodarczej, ze względu na doświadczenie w funk-

cjonowaniu w zmiennych warunkach otoczenia oraz ograniczone zaangażowanie w operacje finansowe o wysokim poziomie ryzyka [Smuda, 2011, s. 300]. W odróżnieniu od dużych podmiotów małe i średnie firmy posiadają jednak niedostateczne zabezpieczenie majątkowe, uniemożliwiające uzyskanie pożyczek niezbędnych do podtrzymania płynności [Sawicka, 2011, s. 263]. Ponadto małe i średnie podmioty w obliczu kryzysu posiadają ograniczone spektrum decyzji strategicznych w odniesieniu do: zmniejszenia rozmiarów działalności, wycofywania się z określonych rynków, zaprzestania działalności inwestycyjnej. Wszystko to sprawia, że trudności doświadczane przez sektor MŚP w warunkach spowolnienia gospodarczego, mogą częściej niż w przypadku dużych przedsiębiorstw skutkować podjęciem decyzji o upadłości. W literaturze nie ma zatem jednoznacznego stanowiska co do możliwości dostosowywania się małych i średnich przedsiębiorstw do warunków dekonjunktury gospodarczej. Przywołane zagadnienia doprowadziły do postawienia następującej hipotezy:

W okresie spowolnienia gospodarczego małe i średnie przedsiębiorstwa są bardziej zagrożone upadłością niż duże firmy.

W artykule zostanie podjęta próba weryfikacji hipotezy poprzez:

- ukazanie wpływu kryzysu na wyniki finansowe przedsiębiorstw w Polsce w latach 2007–2012,
- przedstawienie liczby upadłości przedsiębiorstw sektora prywatnego w latach 2007–2012,
- dokonanie analizy kształtowania się liczby upadłości ze względu na wielkość i formę organizacyjno-prawną przedsiębiorstwa,
- dokonanie analizy kształtowania się liczby upadłości w poszczególnych województwach oraz ze względu na rodzaj działalności podmiotów.

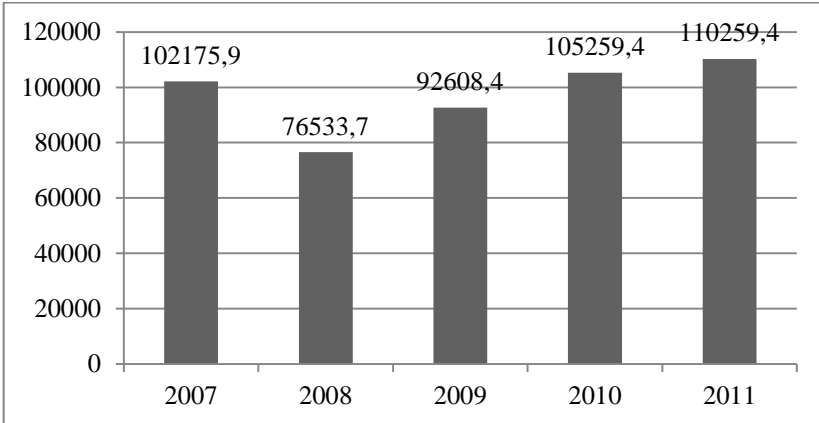
Celem artykułu będzie rozpatrzenie możliwości dostosowywania się małych i średnich przedsiębiorstw do warunków dekonjunktury. Szczegółowej analizie zostanie poddana liczba upadłości przedsiębiorstw rozróżnionych ze względu na wielkość, formę organizacyjno-prawną (aby zweryfikować hipotezę o większym zagrożeniu upadłością małych i średnich firm podczas spowolnienia gospodarczego) oraz rodzaj działalności i miejsce jej prowadzenia (aby sprawdzić czy te czynniki nie są bardziej znaczące dla zagrożenia upadłością niż wielkość).

WPLYW KRYZYSU NA WYNIKI FINANSOWE PRZEDSIĘBIORSTW

W POLSCE

W Polsce światowy kryzys gospodarczy nie miał jak dotąd tak dotkliwych skutków jak w innych krajach UE. Odnotowane w naszym kraju w 2009 r. 1,8% wzrostu PKB było największym wzrostem spośród krajów Unii Europejskiej. Wskazuje się, że na złagodzenie skutków kryzysu wpłynęło obniżenie kosztów

pracy oraz podatków dochodowych w 2009 r. Do osiągnięcia relatywnie dobrych wyników gospodarczych istotnie przyczyniły się krajowe przedsiębiorstwa. W okresie spowolnienia gospodarczego polskie przedsiębiorstwa uzyskiwały dodatni wynik finansowy, co ilustruje rysunek 1.

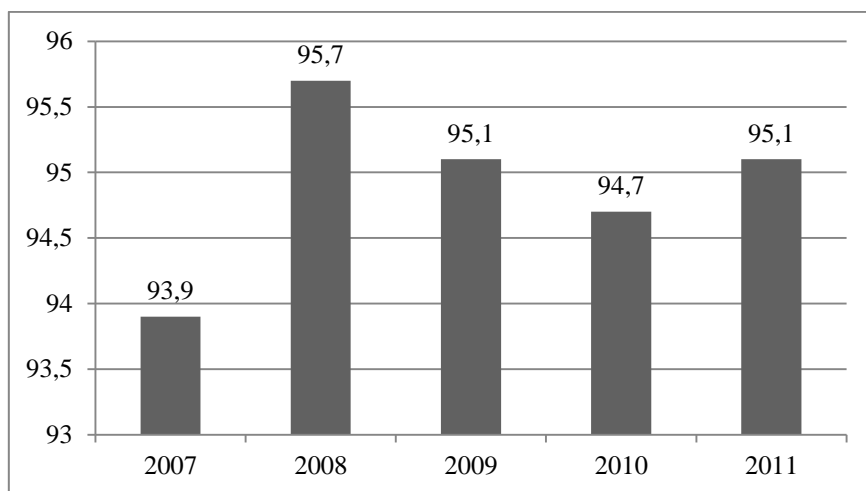
Rysunek 1. Wynik finansowy netto podmiotów gospodarczych w Polsce (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Wyniki finansowe podmiotów gospodarczych I–XII 2011*, GUS, Departament Przedsiębiorstw, Warszawa 2012.

Na wykresie przedstawiono wynik finansowy netto¹ podmiotów uczestniczących w badaniu, o liczbie pracujących 10 i więcej w latach 2007–2011. Badania przeprowadzone przez GUS objęły 45 908 przedsiębiorstw w 2008 r., 49 101 przedsiębiorstw w 2009 r., 47 242 przedsiębiorstwa w 2010 r. i 48 736 przedsiębiorstw w 2011 r. Źródłem informacji były sprawozdania sporządzane na formularzu F-01/I-01 przez podmioty prowadzące księgi rachunkowe o liczbie pracujących powyżej 9 osób. Relatywnie mniejszy zysk w porównaniu z innymi latami badane przedsiębiorstwa osiągały w latach 2008 i 2009. Dane za pierwszy kwartał 2012 r. wskazują na podobny jak w analogicznym okresie 2011 r. wynik finansowy netto (53331,3 mln zł wobec 53615,5 mln zł w roku poprzednim) [*Wyniki finansowe...*, [http](http://), dostęp: 1.12.2012 r.].

Warto odnotować, że w analizowanym okresie koszty uzyskania przychodów z całokształtu działalności w badanych przedsiębiorstwach rosły szybciej niż przychody z całokształtu działalności. Wskaźnik poziomu kosztów z całokształtu działalności, pokazujący relację kosztów uzyskania przychodów z całokształtu działalności do przychodów z całokształtu działalności uległ pogorszeniu w porównaniu do poziomu sprzed kryzysu (2007) [*Wyniki finansowe...*, [http](http://), dostęp: 1.12.2012 r.].

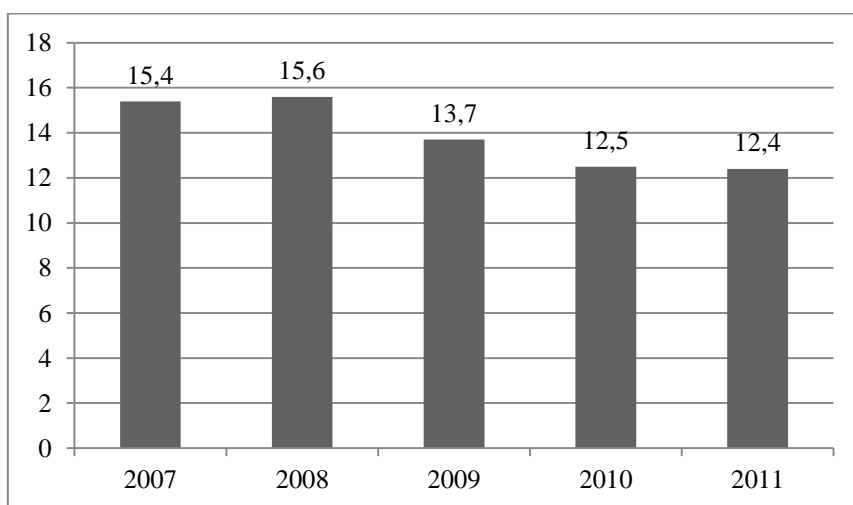
¹ Wynik finansowy brutto skorygowany o wynik zdarzeń nadzwyczajnych, pomniejszony o podatek dochodowy.

Rysunek 2. Wskaźnik poziomu kosztów z całokształtu działalności (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Wyniki finansowe podmiotów gospodarczych I–XII 2011*, GUS, Departament Przedsiębiorstw, Warszawa 2012.

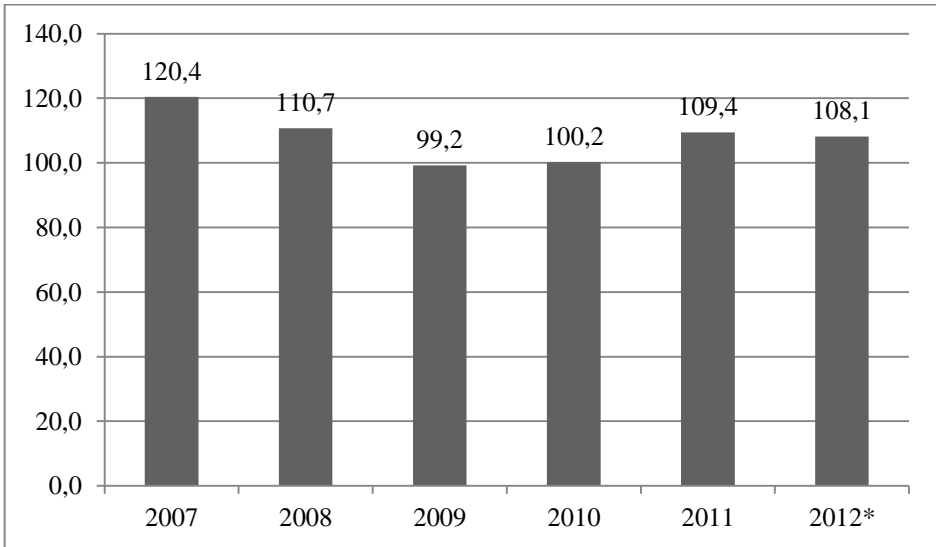
Osiągany przez przedsiębiorstwa zysk nie był jednak przeznaczany na powiększanie majątku trwałego lecz na zmniejszanie zadłużenia (głównie zobowiązań krótkoterminowych) i inwestycje krótkoterminowe [Sawicka, 2011, s. 256]. W latach 2009–2011 obserwowany jest zatem zmniejszający się udział nakładów brutto na środki trwałe sektora prywatnego w PKB.

Rysunek 3. Udział nakładów brutto na środki trwałe sektora prywatnego w PKB

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W roku 2008 i 2009 można było zaobserwować zmniejszenie wielkości nakładów inwestycyjnych ogółem w stosunku do roku poprzedniego. W latach 2010–2011 nakłady inwestycyjne ogółem rosły, nie osiągając jednak poziomu sprzed kryzysu.

Rysunek 4. Nakłady inwestycyjne ogółem (ceny stałe)

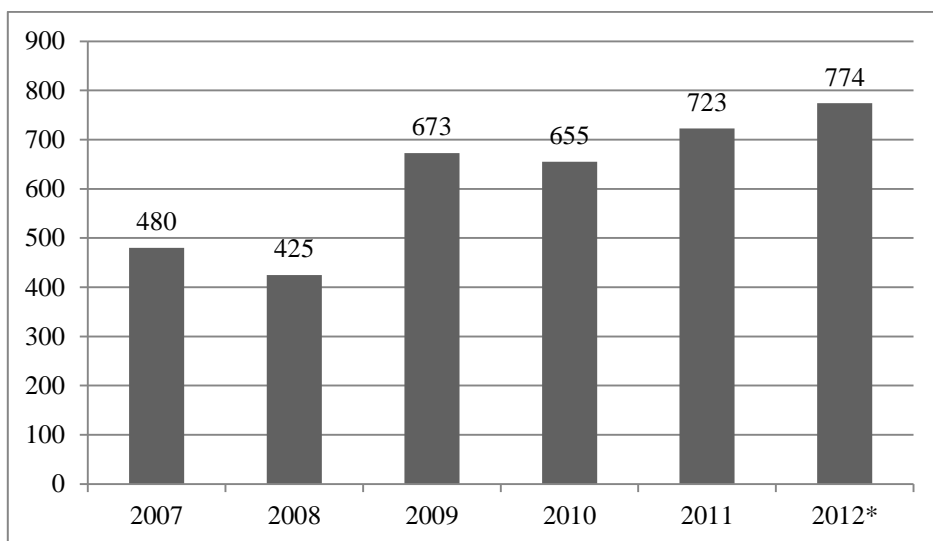
* zaprezentowano średnią nakładów inwestycyjnych ogółem z trzech kwartałów 2012 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na zmniejszenie nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw miało wpływ zaostrenie warunków udzielania kredytów oraz wzrost niepewności na rynkach międzynarodowych. W przypadku małych i średnich przedsiębiorstw na spadek wielkości inwestycji szczególnie wpłynęło również pogorszenie koniunktury gospodarczej [Sawicka, 2011, s. 257].

UPADŁOŚĆ FIRM W POLSCE W LATACH 2007–2012 JAKO SKUTEK KRYZYSU FINANSOWEGO

W okresie dekoniunktury gospodarczej występuje problem zatorów płatniczych w łańcuchu dostawców i odbiorców, związany z pogarszającą się dyscypliną płatniczą. Zatory płatnicze prowadzą z kolei do problemów z płynnością, będących główną przyczyną upadłości przedsiębiorstw [Raport Coface nt. upadłości..., [http](http://www.coface.com.pl), dostęp: 11.12.2012 r.].

Rysunek 5. Upadłości przedsiębiorstw w latach 2007–2012

* dane za 10 miesięcy 2012 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Euler Hermes.

W pierwszych trzech kwartałach 2008 r. odnotowano 319 bankructw i było to o 34 bankructwa mniej niż w analogicznym okresie roku poprzedniego [*Upadłości firm w Polsce...*, [http](http://www.eulerhermes.com), dostęp: 25.11.2012 r.]. Dane za cały 2008 rok potwierdzają malejącą tendencję w zakresie upadłości firm w stosunku do roku poprzedniego (upadło 425 przedsiębiorstw, o 11% mniej niż w 2007 roku). Należy wskazać, że wskaźnik upadłości ma charakter długookresowy, w związku z czym odzwierciedla tendencje kształtowania się upadłości firm zachodzące w poprzednich kilku, a biorąc pod uwagę okres postępowania upadłościowego nawet kilkunastu miesiącach. Trudno zatem o optymizm wynikający ze zmniejszenia się wskaźnika upadłości, jeżeli sygnały rynkowe świadczą o pogorszeniu koniunktury [*Raport grupy...*, [http](http://www.eulerhermes.com), dostęp: 29.11.2012 r.].

W ciągu trzech kwartałów 2009 r. upadłość ogłosiły 494 przedsiębiorstwa, a więc o 55% więcej niż w analogicznym okresie 2008 r. W 2009 roku łącznie upadły 673 przedsiębiorstwa, a więc o 58% więcej niż w 2008 roku. Rok 2009 był więc okresem przełamania trwającego od sześciu lat trendu zmniejszania się liczby upadłości. Wskazuje się, że upadały głównie duże przedsiębiorstwa, o czym może świadczyć większa wartość obrotu w bankrutujących w 2009 r. firmach w porównaniu z rokiem 2008.

Rok 2010 już w I kwartale przyniósł 368 upadłości przedsiębiorstw (o 13% więcej niż w analogicznym okresie 2009 r.). W okresie tym najbardziej charak-

terystyczne było prawie dwukrotne zwiększenie liczby upadłości wśród firm budowlanych (60 w stosunku do 33 w I kwartale 2009 r.). Począwszy od II kwartału 2010 r. dynamiczny wzrost upadłości ma miejsce w sektorze MŚP [Światowe ożywienie..., [http](#), dostęp: 15.11.2012 r.]. W 2010 r. łącznie upadło 655 firm [Upadłości przedsiębiorstw w Polsce..., [http](#), dostęp: 15.12.2012 r.].

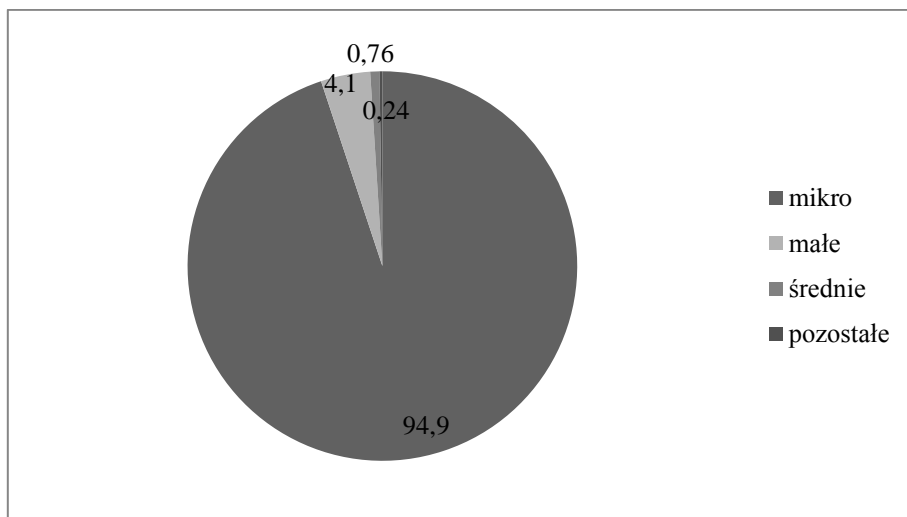
W pierwszym kwartale 2011 r. wyraźna była poprawa sytuacji gospodarczej pod względem liczby upadłości, w skali kraju nie był to jeszcze powrót do stanu sprzed kryzysu. W okresie tym zanotowano 193 upadłości. W porównaniu do danych za I kwartał 2008 r. liczba upadłości w 2011 r. wzrosła w skali całego kraju o 45%. W poszczególnych województwach obserwowano jednak różnice w kształtowaniu się liczby upadłości. W całym 2011 r. upadły 723 przedsiębiorstwa [Coface: Rok 2011..., [http](#), dostęp: 8.12.2012 r.].

W pierwszym kwartale 2012 r. liczba upadłości wyniosła 227 i wzrosła o 18% w stosunku do I kwartału roku poprzedniego [Lawina upadłości..., [http](#), dostęp: 30.11.2012 r.]. W samym miesiącu maju odnotowano już 95 upadłości [Przyspiesza wzrost..., [http](#), dostęp: 28.11.2012 r.], a do lipca upadło 547 polskich firm, a więc o 21 % więcej niż w analogicznym okresie roku poprzedniego [Przed nami..., [http](#), dostęp: 3.12.2012 r.]. Dane z wydań Monitora Sądowego i Gospodarczego po trzech kwartałach wskazują na niemal 20% wzrost liczby upadłości w stosunku do roku 2011 r. (odnotowano 681 upadłości wobec 571 w roku poprzednim) [Polską gospodarkę..., [http](#), dostęp: 7.12.2012 r.]. W ciągu 10 miesięcy 2012 r. odnotowano 774 upadłości, a więc o 7% więcej niż w całym 2008 r. Jest to najgorszy pod względem upadłości wynik od 2005 r. [Upadłości firm..., [http](#), dostęp: 22.11.2012 r.].

UPADŁOŚCI PRZEDSIĘBIORSTW ZE WZGLĘDU NA WIELKOŚĆ I FORMĘ ORGANIZACYJNO-PRAWNĄ

Zgodnie z danymi GUS w 2011 r. w Polsce do rejestru REGON wpisanych było 3,87 mln podmiotów, których dominującą część stanowiły przedsiębiorstwa należące do sektora MŚP (99,76%). Polskę nadal wyróżnia większy od średniej dla UE-27 udział mikrofirm w całkowitej liczbie przedsiębiorstw oraz mniejszy udział małych firm w całkowitej liczbie przedsiębiorstw. Struktura firm w Polsce wskazuje na problemy mikroprzedsiębiorstw związane z przechodzeniem na następny poziom rozwoju, stopniowo upodabnia się jednak do tej charakterystycznej dla UE. W porównaniu z 2009 rokiem w 2011 roku zmniejszył się bowiem udział mikrofirm (z 96% do 94,9%), a zwiększył się udział małych firm (z 2,8% do 4,1%) w całkowitej liczbie przedsiębiorstw.

Rysunek 6. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w 2011 r. w Polsce według klas wielkości (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W 2008 r. największą liczbę upadłości odnotowano wśród spółek z ograniczoną odpowiedzialnością (283). Większą niż do tej pory część upadłości stanowiły bankructwa spółdzielni (1% wszystkich upadłości), spółek cywilnych (2% wszystkich upadłości) i akcyjnych (4% wszystkich upadłości). W analizowanym okresie nastąpił również wzrost liczby upadłości działalności prowadzonych przez osoby fizyczne (16% wszystkich upadłości) [*Raport grupy...*, http, dostęp: 29.11.2012 r.].

W 2009 r. tak jak rok wcześniej największą część upadłych firm stanowiły spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (68% wszystkich upadłości tak jak w roku 2008). W analizowanym okresie zwiększył się udział w statystyce upadłości spółek akcyjnych do 10%. W 2009 r. zwiększyła się również liczba upadłości spółek giełdowych.

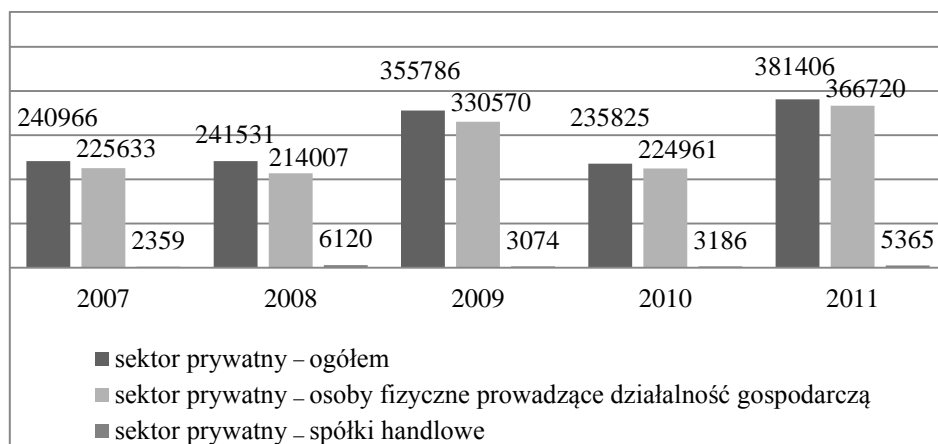
W 2010 r. odnotowano wzrost upadłości spółek jawnych i spółek z o.o. [*Raport Coface...*, http, dostęp: 12.12.2012 r.]. Począwszy od II kwartału 2010 r. odnotowano utrzymujący się wzrost upadłości przedsiębiorstw sektora MŚP, świadczy o tym mniejszy niż dotychczas łączny obrót dziesięciu największych bankrutów. W I kwartale 2010 r. wspomniany łączny obrót wyniósł 2,25 mld zł, a w II kwartale już tylko 1,4 mld zł. Można to tłumaczyć słabszą pozycją przetargową wobec dostawców i odbiorców, w porównaniu z dużymi przedsiębiorstwami. Duże przedsiębiorstwa ze względu na znaczną skalę działalności mogą negocjować warunki kontraktu w kierunku obniżenia kosztów, podwyższenia

marż, co pozwala utrzymać bądź poprawić rentowność oraz szybciej podejmować działania restrukturyzacyjne. Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa mają ograniczone możliwości w tym zakresie, co wpływa na ich wyniki finansowe i w rezultacie zwiększa ryzyko upadłości. Należy wskazać, że specyfika małych i średnich przedsiębiorstw, w tym w szczególności w większości przypadków brak wystarczającego majątku na pokrycie zobowiązań w toku postępowania sądowego sprawia, że upadłość ogłaszana jest rzadko, częściej ma miejsce zawieszenie działalności lub jej wygaśnięcie. Z tego powodu, o czym będzie mowa w dalszej części, wykreślenie z rejestru odróżnia się od kwestii upadłości.

W 2011 r. wzrost liczby bankructw odnotowano wśród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, udział tych przedsiębiorców w całkowitej liczbie upadłości wyniósł 18%. Analiza obrotów firm, które ogłosiły upadłość (około połowa wykazywała obrót nieprzekraczający 5 mln zł) potwierdza, że podobnie jak w 2010 r. niewypłacalność dotyczyła w większości firm małych i średnich [*Raport Coface...*, [http](http://www.coface.pl), dostęp: 13.12.2012 r.].

Analiza liczby upadłości ze względu na formy organizacyjno-prawne w 2012 r. pozwala dostrzec zmianę struktury upadających firm, zmniejsza się udział spółek z o.o. (do 58%) w statystykach upadłości, a wzrasta udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą (do 23%), spółek jawnych (do 5%) i spółek akcyjnych (do 9%) w całkowitej liczbie upadłości. W porównaniu z 2011 r. wzrósł udział przedsiębiorstw z obrotem powyżej 50 mln zł w całkowitej liczbie bankructw [*Raport Coface...*, [http](http://www.coface.pl), dostęp: 14.12.2012 r.].

Analizując dane dotyczące liczby upadłości ze względu na wielkość i formę organizacyjno-prawną przedsiębiorstwa można stwierdzić, że w początkowych latach kryzysu (2008 i 2009) problem upadłości dotyczył głównie dużych firm (największą część upadających firm stanowiły spółki z o.o. i akcyjne). Począwszy od II kwartału 2010 r. wzrost upadłości odnotowano w sektorze MŚP. Wielkość przedsiębiorstwa i związane z nią zabezpieczenie majątkowe i pozycja przetargowa firmy na rynku ma istotny wpływ na zagrożenie upadłością w warunkach dekonunktury gospodarczej. Zaprezentowane dane wskazują, że największą część upadających firm stanowią duże przedsiębiorstwa (spółki z o.o.), należy jednak wskazać, że mikro i małe firmy najczęściej nie przeprowadzają sądowego postępowania upadłościowego, nie są zatem ujęte w ukazanych statystykach. Uwzględnienie bankructw nieodnotowanych w statystykach upadłościowych istotnie zmienia udział przedsiębiorstw MŚP w całkowitej liczbie upadłości. O tym, że liczba firm, które ogłosiły upadłość w sensie prawnym, nie oddaje skali zjawiska upadłości oraz nie przedstawia jego rzeczywistej struktury może świadczyć poniższy wykres przedstawiający dane dotyczące liczby podmiotów gospodarczych wykreślonych z Krajowego Rejestru Urzędowego Podmiotów Gospodarki Narodowej (REGON).

Rysunek 7. Podmioty gospodarki narodowej wyrejestrowane z rejestru REGON

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Zaprezentowane dane wskazują, że w analizowanym okresie 2007–2011 działalność zakończyło znacznie więcej podmiotów gospodarczych niż pokazują to statystyki upadłościowe (różnice te są znaczne: w przypadku sądowego postępowania upadłościowego liczbę upadłości szacuje się na kilkaset, natomiast wykreślanych z rejestru REGON jest rocznie kilkaset tysięcy firm). W przypadku danych dotyczących liczby podmiotów gospodarczych wykreślonych z rejestru REGON niemożliwe jest ustalenie przyczyn zakończenia działalności. W związku z tym nie można jednoznacznie stwierdzić, że przyczyną rezygnacji z kontynuowania działalności były problemy finansowe związane z dekoniunkturą gospodarczą. Analiza danych pozwala dostrzec, że dominującą część podmiotów wyrejestrowywanych stanowią działalności gospodarcze prowadzone przez osoby fizyczne. Pomimo że nieznane są przyczyny zakończenia działalności przez te podmioty (nie można stwierdzić, czy były to bankructwa), z całą pewnością można wskazać, że w okresie spowolnienia gospodarczego w latach 2008–2012 najczęściej upadających firm należało do sektora MŚP. Należy również podkreślić, że pomimo istotnych różnic ilościowych dane nt. liczby wyrejestrowanych z REGON podmiotów potwierdzają tendencje kształtowania się liczby upadłości sądowych, tj. wzrost liczby wyrejestrowanych/upadłych podmiotów w 2009 r. w stosunku do roku poprzedniego, zmniejszenie w 2010 r. i ponowny wzrost analizowanej kategorii w 2011 r. (w obu ujęciach powyżej poziomu odnotowanego w 2009 r.). W związku z tą zgodnością tendencji oraz ze względu na dostępność danych rozważania będą nadal prowadzone przy wykorzystaniu danych dotyczących upadłości sądowych.

UPADŁOŚCI PRZEDSIĘBIORSTW Z PODZIAŁEM NA WOJEWÓDZTWA

Analizując liczbę upadłości przedsiębiorstw w poszczególnych województwach w okresie dekonjunktury lat 2008–2012 można dostrzec istotne zróżnicowanie. Wiąże się to jednak głównie z liczbą zarejestrowanych w województwie podmiotów (im więcej zarejestrowanych przedsiębiorstw tym większa liczba upadłości) oraz ze strukturą branżową działających w nich podmiotów gospodarczych (branżą silnie uzależnioną od koniunktury gospodarczej jest przykładowo budownictwo).

W 2008 r. najwięcej przedsiębiorstw upadło w województwach: mazowieckim (110), śląskim (59) i dolnośląskim (55), a najmniej upadłości odnotowano w województwach: podlaskim (5), opolskim (6) oraz świętokrzyskim (8). Największą liczbę upadłości w województwie mazowieckim i śląskim można tłumaczyć tym, że w tych województwach zarejestrowanych jest najwięcej przedsiębiorstw. Spadkowa tendencja liczby upadłości w porównaniu z analogicznym okresem roku 2007 dotyczyła większości województw [*Upadłości firm w Polsce...*, [http, dostęp: 25.11.2012 r.](#)], większą liczbę upadłości odnotowano w województwach dolnośląskim (o 20%) i zachodniopomorskim (o 9%) [*Raport grupy...*, [http, dostęp: 29.11.2012 r.](#)].

W 2009 r. podobnie jak w 2008 r. najwięcej upadłości odnotowano w województwach mazowieckim, śląskim i dolnośląskim, a najmniej w opolskim, podlaskim oraz świętokrzyskim. Porównując dane za pierwsze trzy kwartały 2008 i 2009 r. można dostrzec, że poza województwami opolskim i świętokrzyskim, we wszystkich pozostałych województwach liczba upadłości w 2009 r. była większa niż rok wcześniej [*Raport grupy...*, [http, dostęp: 29.11.2012 r.](#)].

W 2010 r. największa liczba upadłości dotyczyła tych samych, co we wcześniejszych latach województw, tj. mazowieckiego, śląskiego i dolnośląskiego. Natomiast wzrost liczby upadłości odnotowano w zajmującym dotychczas najniższe pod tym względem pozycje – województwie podlaskim (w I kwartale 2010 r. wzrost do 10 z 3 w analogicznym okresie roku poprzedniego). W analizowanym okresie wzrost liczby upadłości dotyczył wszystkich województw poza łódzkim, kujawsko-pomorskim, lubelskim, lubuskim i podkarpackim. Przyczyną mniejszej liczby upadłości w tych województwach może być ograniczenie działań do rynku lokalnego (dotyczy to niektórych przedsiębiorstw w województwie kujawsko-pomorskim i województwach wschodnich), co sprzyja windykacji należności i redukcji zobowiązań krótko i długoterminowych. Do stosunkowo dobrej kondycji województw wschodnich przyczynia się ponadto utrzymujący się popyt zagraniczny na artykuły spożywcze, materiały budowlane, armaturę i sprzęt RTV/AGD [*Światowe ożywienie...*, [http, dostęp: 15.11.2012 r.](#)]. Warto podkreślić, że są to województwa mniej uprzemysłowione, mniej przedsiębiorstw w nich działających jest zatem uzależnionych od koniunktury gospodarczej, co pozwala im na ograniczanie strat i dostosowanie skali działalności w warunkach dekonjunktury [*Przed nami...*, [http, dostęp: 3.12.2012 r.](#)]. W I kwartale 2011 r. w porównaniu z danymi

za analogiczny okres 2008 r. liczba upadłości wzrosła w skali całego kraju o 45%, w poszczególnych województwach obserwuje się jednak różnice w kształtowaniu się liczby upadłości. W niektórych województwach (np. śląskim) liczba upadających firm jest mniejsza niż w 2008 r., uznawanym za najkorzystniejszy pod tym względem. W województwach mazowieckim i kujawsko-pomorskim liczba upadłości wzrosła z kolei o 30–40%, a w województwach dolnośląskim, łódzkim i wielkopolskim nawet o 50% w stosunku do 2008 r. [*Umiarkowany spadek...*, http, dostęp: 16.11.2012 r.]. W całym 2011 r. spadek liczby upadłości dotyczył województw śląskiego, kujawsko-pomorskiego i warmińsko-mazurskiego, znaczny wzrost w tym zakresie odnotowano z kolei w łódzkim, pomorskim i lubelskim [*Raport Coface...*, http, dostęp: 13.12.2012 r.].

W I kwartale 2012 r. wyraźna jest tendencja wzrostu liczby upadłości w regionach, w których firmy realizują, zaopatrują lub obsługują inwestycje budowlane. Dotyczy to województw dolnośląskiego (upadło 17 firm, a więc ponad połowa z tego województwa), śląskiego (upadłość ogłosiło 15 firm, co stanowi 50% przedsiębiorstw budowlanych tego województwa) i mazowieckiego (20 upadłości na 77 wszystkich firm w województwie). W województwie podkarpackim upadłość ogłosiły z kolei tylko 4 firmy, była to jednak połowa upadłości w tym regionie i dodatkowo zatrudniały one łącznie prawie 400 osób, a obrót największej z nich wynosił ponad 300 mln zł [*300 firm...*, http, dostęp: 16.11.2012 r.]. Kolejne miesiące potwierdzają przenoszenie się zatorów płatniczych w budownictwie na sektory współpracujące lub zaopatrujące [*Przyspiesza wzrost...*, http, dostęp: 28.11.2012 r.].

Analiza danych dotyczących liczby upadłości przedsiębiorstw w poszczególnych województwach pozwala wysnuć wniosek, że lokalizacja przedsiębiorstwa w danym województwie nie jest czynnikiem zwiększającym lub zmniejszającym zagrożenie upadłością w okresie spowolnienia gospodarczego. Wskazuje się, że kryzys w największym stopniu dotyka przemysł, w związku z tym mniej upadłości odnotowuje się w województwach mniej uprzemysłowionych, w których przedsiębiorstwa są mniej uzależnione od koniunktury gospodarczej, mogą zatem ograniczać straty i dostosowywać skalę działalności w warunkach dekoniunktury. Należy wskazać, że skutki spowolnienia gospodarczego w postaci zwiększenia liczby upadłości przedsiębiorstw w poszczególnych województwach są zróżnicowane, wynika to jednak z powiązania lokalizacji w określonych województwach z czynnikami takimi jak struktura branżowa czy ogólna liczba zarejestrowanych podmiotów.

UPADŁOŚCI PRZEDSIĘBIORSTW ZE WZGLĘDU NA RODZAJ DZIAŁALNOŚCI

W Polsce w 2008 r. największą część upadłości firm stanowiły bankructwa przedsiębiorstw: produkcyjnych (33%), a było to i tak o 10% mniej niż w roku poprzednim; a następnie budowlanych (17%) i usługowych (17%). Największy wzrost

liczby upadłości w stosunku do 2007 r. dotyczył produkcji odzieży (o 138%), pozostałej działalności usługowej (o 125%), produkcji papieru i wyrobów z papieru (o 60%), budownictwa (o 20%), produkcji wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych (o 18%) i handlu detalicznego, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi i motocyklami (o 11%) [*Upadłości firm...*, http, dostęp: 25.11.2012 r.].

W okresie od stycznia do września 2009 r. w porównaniu z analogicznym okresem roku poprzedniego nastąpił wzrost procentowego udziału upadłości firm usługowych w łącznej liczbie upadłości (z 16% do 21%) oraz spadek procentowego udziału upadłości firm budowlanych w łącznej liczbie upadłości (z 17% do 13%) [*Bankructwa firm...*, http, dostęp: 15.11.2012 r.]. W całym roku 2009 ponad trzykrotnie wzrosła liczba upadłości w branży transportowej [*Raport Coface...*, http, dostęp: 1.12.2012 r.].

W I kwartale 2010 r. niemal dwukrotnie wzrosła liczba upadłości firm budowlanych (z 33 w pierwszym kwartale 2009 r. do 60 w analogicznym okresie 2010 r.). Podobny wzrost liczby upadłości odnotowano w przypadku firm dystrybucyjnych – hurtowników (z 35 w I półroczu 2009 r. do 57 w odpowiednim okresie roku 2010) [*Światowe ożywienie...*, http, dostęp: 15.11.2012 r.]. Wynika to z ryzykownej struktury finansowania hurtowni, opierającej się na kredycie kupieckim oraz bankowym. Niewielki zasób własnych kapitałów przy relatywnie wysokich obrotach może bowiem prowadzić do problemów z odzyskaniem własnych należności bądź upłynieniem zapasów do utraty płynności finansowej [*Raport Coface...*, http, dostęp: 11.12.2012 r.].

W 2011 r. najwyższy wzrost liczby upadłości odnotowano w budownictwie (upadły 143 przedsiębiorstwa, o 45 więcej niż w roku poprzednim, stanowiło to 20% wszystkich upadłości). W tym okresie spadek liczby upadłości odnotowano w przetwórstwie przemysłowym (z 250 w 2010 r. do 218 w 2011 r.), wzrost upadłości dotyczył tymczasem handlu (detaliczny z 12 w 2010 r. do 28 w 2011 r. i hurtowy ze 107 w 2010 r. do 115 w 2011 r.) [*Raport Coface...*, http, dostęp: 13.12.2012 r.].

I kwartał 2012 r. przyniósł wzrost upadłości w sektorze budowlanym o 60% (do 85 z 52 w analogicznym okresie 2011 r.), podobny wzrost liczby upadłości odnotowano w sprzedaży detalicznej. Należy wskazać, że upadłości w sektorze budowlanym stanowią 28% łącznej liczby upadających firm, a upadki firm współpracujących z branżą budowlaną drugie tyle. Do końca lipca w sektorze budowlanym upadło już 157 firm (o 75% więcej niż w tym samym okresie roku poprzedniego), a po trzech kwartałach ponad 200. Na podwyższonym poziomie utrzymuje się z liczba upadłości w firmach produkcyjnych i w przypadku hurtowników [*Lawina upadłości...*, http, dostęp: 30.11.2012 r.]. Przykładowo w województwie małopolskim trzy największe upadłości ogłoszone zostały przez hurtownie, które zatrudniały około 850 pracowników, a łączny ich obrót sięgał 380 mln zł. Znacznie większa jest również liczba upadłości w transporcie w I kwartale 2012 r. odnotowano ich 14, jest to niemal tyle ile w całym 2011 r. (17) [300

firm..., [http](http://), dostęp: 16.11.2012 r.]. Dane za trzy kwartały 2012 r. potwierdzają istotny wzrost liczby upadłości w budownictwie i handlu detalicznym [*Raport Coface...*, [http](http://), dostęp: 14.12.2012 r.].

Zaprezentowane dane świadczą o istotnym różnicowaniu w zakresie wpływu kryzysu na upadłość przedsiębiorstw w poszczególnych branżach. Największe skutki w postaci wzrostu liczby upadłości w wyniku spowolnienia gospodarczego w latach 2008–2012 odnotowano w przedsiębiorstwach budowlanych (o 157% w I kwartale 2012 r. w porównaniu do analogicznego okresu 2009 r.) produkcyjnych (szczególnie w 2008 r.) oraz usługowych (wzrost liczby upadłości w 2009 r.). Większą liczbę upadłości w okresie dekonstrukcji odnotowano również wśród firm dystrybucyjnych (hurtownicy), sprzedaży detalicznej, a ostatnio również w firmach transportowych. Wymienione branże można uznać za silnie uzależnione od koniunktury gospodarczej i w związku z tym bardziej narażone na upadłość w warunkach spowolnienia gospodarczego.

PODSUMOWANIE

Począwszy od 2008 r. na świecie mamy do czynienia z kryzysem gospodarczym, którego początek wiązany jest z załamaniem rynku nieruchomości w USA w 2006 i 2007 r. Kryzys bardzo szybko przeniósł się do sfery realnej gospodarki amerykańskiej, a następnie poprzez handel zagraniczny i przepływ kapitałów został przeniesiony do państw europejskich, w tym również Polski. W polskiej gospodarce, jak do tej pory nie odnotowano załamania wzrostu gospodarczego, czy znacznego zmniejszenia produkcji (w 2012 r. ujemna dynamika wzrostu PKB – 2% w porównaniu z 4,3% w 2011 r.). Nie można zatem mówić o kryzysie w polskiej gospodarce, odpowiedniejszym określeniem jest spowolnienie gospodarcze. O tym, że gospodarka podlega dekonstrukcji gospodarczej może świadczyć przykładowo rosnąca liczba upadłości przedsiębiorstw, ponieważ kryzys znajduje odzwierciedlenie w decyzjach strategicznych firm dotyczących ograniczenia rozmiarów działalności, wycofywania się z określonych rynków, zaprzestania działalności inwestycyjnej, a nawet likwidacji przedsiębiorstwa.

Spowolnienie gospodarcze, jakiego doświadcza Polska, nasila problem upadłości przedsiębiorstw, co ilustruje wzrost liczby upadłości przedsiębiorstw począwszy od 2009 r. Zaprezentowane w artykule statystyki w odniesieniu do upadłości firm, stanowią wyznaczniki pewnych trendów w jej kształtowaniu się. Należy jednak wskazać, że ze względu na fakt, iż większość firm w Polsce to mikro przedsiębiorstwa rodzinne, które z powodu braku odpowiednich środków wycofują się z rynku bez przeprowadzania procedury upadłościowej, statystyki te nie w pełni oddają skalę problemu. Wskazuje na to zestawienie danych dotyczących sądowych postępowań upadłościowych z liczbą podmiotów gospodarczych wykreślonych z Krajowego Rejestru Urzędowego Podmiotów Gospodarki

Narodowej (REGON). Analiza danych REGON pozwala dostrzec, że w okresie 2007–2011 działalność zakończyło znacznie więcej podmiotów gospodarczych niż pokazują to statystyki upadłościowe (różnice te są znaczne: w przypadku sądowego postępowania upadłościowego liczbę upadłości szacuje się na kilkaset, natomiast wykreślanych z rejestru REGON jest rocznie kilkaset tysięcy firm).

Z przeprowadzonej analizy wynika ponadto, że w warunkach spowolnienia gospodarczego zjawisko upadłości w szczególności dotyka przedsiębiorstwa należące do sektora MŚP, pomimo że w statystykach upadłościowych dominują spółki z o.o. (jest to m.in. związane ze wspomnianym niepełnym oddaniem skali zjawiska przez statystyki upadłościowe oraz z ogólną liczbą firm o określonej formie organizacyjno-prawnej). Przywołane statystyki wskazują, że począwszy od II kwartału 2010 r. odnotowano utrzymujący się wzrost upadłości przedsiębiorstw sektora MŚP, o czym świadczy mniejszy niż dotychczas łączny obrót dziesięciu największych bankrutów.

Czynnikiem istotnie zwiększającym zagrożenie upadłością podczas spowolnienia gospodarczego jest branża, w której działa firma. Najbardziej zagrożone upadłością podczas dekonjunktury gospodarczej są branże, takie jak: przemysł, budownictwo i handel. Analizując liczbę upadłości przedsiębiorstw w poszczególnych województwach w latach 2008–2012 można dostrzec istotne zróżnicowanie. Wiąże się to jednak głównie z liczbą zarejestrowanych w województwie podmiotów (im więcej zarejestrowanych przedsiębiorstw tym większa liczba upadłości) oraz ze strukturą branżową działających w nich podmiotów gospodarczych (branżą silnie uzależnioną od koniunktury gospodarczej jest przykładowo budownictwo).

Panuje przekonanie, że kryzys oczyszcza rynek z firm nieefektywnych, a wzmacnia dobrze działające, należy jednak wskazać, że aby tak było konieczne jest usprawnienie procedur upadłościowych by nie opóźniały one wyjścia z kryzysu. W Polsce mamy do czynienia z nadmiernie wydłużonym sądowym postępowaniem, które powoduje kłopoty firm – wierzycieli oraz z niedopuszczaniem do restrukturyzacji firmy za pomocą postępowania upadłościowego i naprawczego, poprzez przyzwolenie na opóźnienie w złożeniu wniosku o upadłość pod pozorem ratowania firmy, a rzeczywiście mającym na celu przetransferowanie majątku [*Raport grupy...*, [http](http://), dostęp: 29.11.2012 r.].

LITERATURA

- Altman E.I., Hotchkiss E., 2007, *Trudności finansowe a upadłość firm: jak przewidzieć upadłość i jej uniknąć, jak analizować i inwestować w zadłużenie firm zagrożonych*, CeDeWu, Warszawa.
- Borowiecki R., Siuta-Tokarska B., 2008, *Problemy funkcjonowania i rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce, Synteza badań i kierunki działania*, Difin, Warszawa.

- Buckley A., 2011, *Financial crisis: causes, context and consequences*, "Financial Times Prentice Hall", Harlow.
- Coface, *Raport Coface nt. upadłości firm w Polsce – pełne i wiarygodne dane za cały 2008 r.*, http://www.coface.pl/CofacePortal/ShowBinary/BEA%20Repository/PL/pl_PL/documents/20090112_Inf_Pras_upadlosci_caly_2008 (dostęp 11.12.2012).
- Coface, *Raport Coface nt. upadłości firm w Polsce w 2009 roku*, http://www.windykacja.pl/files/upadlosci_caly_2009_coface.pdf (dostęp 1.12.2012).
- Coface, *Raport Coface nt. upadłości firm w Polsce w 2010 roku*, http://www.coface.pl/CofacePortal/ShowBinary/BEA%20Repository/PL/pl_PL/documents/Raport_Coface_upadlosci_caly_2010 (dostęp 12.12.2012).
- Coface, *Raport Coface nt. upadłości firm w Polsce w 2011 roku*, http://www.coface.pl/CofacePortal/ShowBinary/BEA%20Repository/PL/pl_PL/documents/Raport_upadlosci_caly_2011_COFACE (dostęp 13.12.2012).
- Coface, *Raport Coface nt. upadłości firm w Polsce w 3 kwartałach 2012 roku*, http://www.coface.pl/CofacePortal/ShowBinary/BEA%20Repository/PL/pl_PL/documents/Raport_Coface_upadlosci_3_kw_2012 (dostęp 14.12.2012).
- Czajka D., 1999, *Przedsiębiorstwo w kryzysie: upadłość lub układ*, Wydawnictwo Zrzeszenia Prawników Polskich, Warszawa.
- Dominiak P., 2005, *Sektor MŚP we współczesnej gospodarce*, PWN, Warszawa.
- Euler Hermes, *300 firm upadło w Polsce*, http://www.eulerhermes.pl/pl/dokumenty/120504_eh_upadlosci_1kw.pdf (dostęp 16.11.2012).
- Euler Hermes, *Bankructwa firm – problem polskiej gospodarki*, http://www.eulerhermes.pl/pl/dokumenty/091021_eh_upadl_iiikw09.pdf/091021_eh_upadl_iiikw09.pdf (dostęp 15.11.2012).
- Euler Hermes, *Lawina upadłości firm w Polsce – kasandryczny scenariusz...?*, http://www.eulerhermes.pl/pl/dokumenty/120330_eh_upadlosci.pdf (dostęp 30.11.2012).
- Euler Hermes, *Polską gospodarkę czeka znaczący wzrost liczby upadających firm*, http://www.eulerhermes.pl/pl/dokumenty/121001_eh_upadlosci_09.pdf (dostęp 7.12.2012).
- Euler Hermes, *Przed nami fala upadłości firm w Polsce*, http://www.eulerhermes.pl/pl/dokumenty/120809_eh_upadlosci_lipiec.pdf (dostęp 3.12.2012).
- Euler Hermes, *Przyspiesza wzrost upadłości firm w Polsce – upadło już blisko 400 przedsiębiorstw*, http://www.eulerhermes.pl/pl/dokumenty/120604_eh_upadlosci_maj.pdf (dostęp 28.11.2012).
- Euler Hermes, *Raport grupy Euler Hermes dotyczący płynności finansowej firm w Polsce. Analiza zmian, jakie zaszły w 2008 roku*, http://www.eulerhermes.pl/pl/090204_rap_upalosci.pdf/090204_rap_upalosci.pdf (dostęp 29.11.2012).
- Euler Hermes, *Światowe ożywienie gospodarcze już pod presją*, http://www.eulerhermes.pl/pl/dokumenty/100706_ozyw_swiat.pdf/100706_ozyw_swiat.pdf (dostęp 15.11.2012).
- Euler Hermes, *Umiarkowany spadek liczby upadłości firm w latach 2011–2012 nie zniweluje jeszcze ich silnego wzrostu podczas kryzysu*, http://www.eulerhermes.pl/pl/dokumenty/110620_eh_rap_upadl.pdf (dostęp 16.11.2012).
- Euler Hermes, *Upadłości firm w Polsce – wyniki po trzech kwartałach 2008 roku*, http://www.eulerhermes.pl/pl/upadlosci_3_kw_2008.pdf/upadlosci_3_kw_2008.pdf (dostęp 25.11.2012).

- Gazeta Ubezpieczeniowa, *Coface: Rok 2011 przyniósł wzrost liczby upadłości polskich przedsiębiorstw*, http://www.gu.com.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=41720:coface-rok-2011-przynios-wzrost-liczby-upadoci-polskich-przedsiębiorstw&catid=92&Itemid=95 (dostęp 8.12.2012).
- Gielda-inwestora.pl, *Upadłości firm w Polsce – raport październik 2012*, <http://gielda-inwestora.pl/polecane/upadlosci-firm-w-polsce-raport-pazdziernik-2012> (dostęp 22.11.2012).
- Kowalak R., 2008, *Ocena kondycji finansowej przedsiębiorstwa w badaniu zagrożenia upadłością*, Ośrodek Doradztwa i Doskonalenia Kadr, Gdańsk.
- Kwiatkowski E., 2011, *Kryzys globalny a rynek pracy w Polsce i innych krajach Grupy Wyszehradzkiej*, „*Ekonomista*”, nr 1.
- Kwiecień M., Iwasieczko B., 2011, *Kształtowanie kompetencji przedsiębiorców i kadr menedżerskich małych i średnich przedsiębiorstw w warunkach kryzysu finansowego* [w:] *Wyzwania rozwojowe małych i średnich przedsiębiorstw*, red. A. Zakrzewska-Bielawska, Difin, Warszawa.
- Mączyńska E. (red.), 2005, *Ekonomiczne aspekty upadłości przedsiębiorstw w Polsce*, Szkoła Główna Handlowa, Warszawa.
- R. Petru, *Kiedy będzie kryzys*, <http://rysardpetru.bblog.pl/data,2013,1.html> (dostęp 24.04.2013)
- Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*, <http://www.parp.gov.pl/files/74/81/469/12554.pdf> (dostęp 20.11.2012).
- Polska gospodarka mocno zwalnia. Nowe dane GUS*, <http://gospodarka.dziennik.pl/news/artykuly/417836,gus-wzrost-pkb-w-2012-to-2-proc.html> (dostęp 29.04.2013).
- Prusak B., 2011, *Ekonomiczna analiza upadłości przedsiębiorstw: ujęcie międzynarodowe*, Wydawnictwa Fachowe CeDeWu.pl, Warszawa.
- Sawicka A., 2011, *Funkcjonowanie średnich firm w okresie spowolnienia i kryzysu gospodarczego* [w:] *Wyzwania rozwojowe małych i średnich przedsiębiorstw*, red. A. Zakrzewska-Bielawska, Difin, Warszawa.
- Smuda M., 2011, *Kapitał intelektualny sektora MSP (spółek NewConnect) w dobie kryzysu* [w:] *Wyzwania rozwojowe małych i średnich przedsiębiorstw*, red. A. Zakrzewska-Bielawska, Difin, Warszawa.
- Strzelecka R., 2011, *Innowacyjność jako czynnik rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w okresie spowolnienia gospodarczego* [w:] *Wyzwania rozwojowe małych i średnich przedsiębiorstw*, red. A. Zakrzewska-Bielawska, Difin, Warszawa.
- Szarucki M., *Istota upadłości przedsiębiorstwa w sensie ekonomicznym i prawnym*, http://www.naukaigospodarka.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=465%3Aistota-upadoci-przedsiębiorstwa-w-sensie-ekonomicznym-i-prawnym&catid=39%3Aartykuly&Itemid=108&lang=pl (dostęp 10.12.2012).
- Szarucki M., *Upadłości przedsiębiorstw w Polsce w latach 2001-2010*, http://www.naukaigospodarka.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=467%3Aupadoci-przedsiębiorstw-w-polsce-w-latach-2001-2010&catid=39%3Aartykuly&Itemid=108&lang=pl (dostęp 15.12.2012).
- Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze, DzU nr 60, poz. 535 z późniejszymi zmianami.

Słownik wyrazów obcych, 1971, red. J. Tokarski, PWN, Warszawa.

Woźniak M.G., 2006, *Rozwój sektora MŚP w Polsce a wzrost gospodarczy*, Wydawnictwo AE w Krakowie, Kraków.

GUS, Departament Przedsiębiorstw, *Wyniki finansowe podmiotów gospodarczych I – VI 2012*, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbr/gus/PGW_wyn_fin_podm_gosp_I-VI_2012.pdf (dostęp 1.12.2012).

GUS, Departament Przedsiębiorstw, *Wyniki finansowe podmiotów gospodarczych I – XII 2011*, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbr/gus/PGW_wyn_fin_podm_gosp_I-XII_2011.pdf (dostęp 4.12.2012).

Zelek A., Maniak G., 2011, *Polskie MSP wobec dekonstrukcji gospodarczej 2007–2010 – studium przedsiębiorstw Pomorza Zachodniego* [w:] *Wyzwania rozwojowe małych i średnich przedsiębiorstw*, red. A. Zakrzewska-Bielawska, Difin, Warszawa.

GUS, 2011, *Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON 2010 r.*, Warszawa.

Streszczenie

Celem artykułu jest przedstawienie, jak kształtowała się liczba upadłości przedsiębiorstw prywatnych w Polsce w okresie spowolnienia gospodarczego w latach 2008–2012. Przyjęto hipotezę badawczą dotyczącą większego zagrożenia upadłością podczas spowolnienia gospodarczego małych i średnich przedsiębiorstw. W opracowaniu zasygnalizowano problem z rzetelnym ukazaniem skali zjawiska upadłości, wynikającym z nieuwzględniania w statystykach upadłościowych kończącej działalność firm, które nie przeprowadzają sądowego postępowania upadłościowego. Problem ten ukazano zestawiając dane dotyczące liczby sądowych postanowień o upadłości z danymi na temat podmiotów gospodarczych wykreślonych z Krajowego Rejestru Urzędowego Podmiotów Gospodarki Narodowej (REGON). Pomimo że nie pokazują tego statystyki upadłościowe, trudności doświadczane przez sektor MŚP w warunkach spowolnienia gospodarczego częściej niż w przypadku dużych przedsiębiorstw skutkują zakończeniem działalności. Znajduje to odzwierciedlenie w liczbie podmiotów gospodarczych wykreślonych z rejestru REGON, w których dominującą część stanowią właśnie osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (96%). Przeprowadzona w pracy analiza danych statystycznych pozwoliła również na wskazanie branż silnie uzależnionych od koniunktury gospodarczej (przemysł, budownictwo) oraz na określenie procentowego udziału poszczególnych form organizacyjno-prawnych przedsiębiorstw w statystykach upadłości. Czynnikiem zwiększającym lub zmniejszającym zagrożenie upadłością w okresie spowolnienia gospodarczego nie jest natomiast lokalizacja w określonym województwie.

Economic Slowdown in Poland and Companies Bankruptcy in the Private Sector according to Size, Trade, Organizational and Legal Frame in the Period 2008–2012

Summary

The aim of the article is to present the development of a number of bankrupt private companies in Poland during the economical slowdown from 2008 till 2012. A hypothesis has been formulated concerning increased risk of bankruptcy during slowdown in the small business. The

study indicates difficulty to present a honest presentation of the scale of bankrupt phenomenon resulting from a the fact that statistics omit the bankrupt companies which did not conducted judicial proceedings on bankruptcy. The problem has been clarified by compiling the data concerning the number of court's ruling of bankruptcy with the data on the companies that were deleted from the The National Official Register of the Nationalised Industries Units KRUPGN (REGON). Despite the fact that it is not presented in statistics about bankruptcy, small businesses more often than companies employing more than 250 employees contribute to the number of companies ending the business activity. That has been reflected in the number of companies deleted from the KRUPGN (REGON) from which the vast majority are the natural person conducting business activities (96%). Statistical data analysis presented in the article allowed also to indicate the trades which depend on the economic situation (industry, construction), as well as to determine the percentage participation of organizational and legal frame of businesses activity in the bankruptcy statistics. The factor of increasing or decreasing the risk of bankruptcy in the period of economic slowdown is not determined by the location in a particular voivodeship.